

сн 116528

Ваня Стоянова

БЪЛГАРИТЕ В ТУРЦИЯ (1913–1945)

**БЪЛГАРИТЕ
В ТУРЦИЯ
(1913–1945)**

ВАНЯ СТОЯНОВА

БЪЛГАРИТЕ В ТУРЦИЯ (1913–1945)

НЕ СЕ ИЗНАСЯ

ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЧЕСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ –
БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

СОФИЯ • 2022

93862

94 (497.2) (560) + 323.15 (=867)

Научни рецензенти:

Проф. дин Лизбет Любенова

Проф. дин Светлозар Елдъров

Научен редактор:

Проф. д-р Евгения Калинова

БИБЛИОТЕКА - УНСС

Инв. №

120000134274

На корицата: Борис Охридски с цариградски българи,
30-те години на XX век

© Ваня Петрова Стоянова, автор, 2022

© Борислав Иванов Къосев, художник на корицата, 2022

© Институт за исторически изследвания –

Българска академия на науките, 2022

ISBN 978-954-2903-57-4

БИБЛИОТЕКА
УНСС
СОФИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД	7
------------	---

ПЪРВА ГЛАВА

ГОДИНИ СЛЕД ВОЙНА И ВЪВ ВОЙНА (1913–1918 г.).....	30
---	----

1. Етнодемографски процеси	30
2. Наследството на Екзархията	58
2.1. Статутът на Екзархийското заместничество. Екзархийските имоти.....	58
2.2. Църковната организация на българите в Османската империя след Балканските войни	78
2.3. Българските училища в Турция	92

ВТОРА ГЛАВА

В КРАЯ НА ИМПЕРИЯТА (1918–1922 г.)	114
--	-----

1. Източнотракийският въпрос в мирните договори (1919–1920 г.)	114
2. Положението на българите в Турция в първите следвоенни години (1919–1920 г.).....	134
3. Българското учебно и църковно дело в Цариград (1920–1922 г.)	145
4. Гръцкото управление на Източна Тракия (1920–1922 г.)	169

ТРЕТА ГЛАВА

ОТ ЛОЗАНА ДО АНГОРА (1922–1925 г.).....	188
---	-----

1. Въпросът за Източна Тракия на Лозанската конференция (1922-1923 г.)	188
2. Ангорският договор (1925 г.) и източнотракийският въпрос	208
3. Българите в Турция след гръцкото управление (1922–1925 г.).....	225
3.1. Етнодемографски промени и социален статус	225
3.2. Екзархийското дело	246

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА

БЪЛГАРСКАТА ОБЩНОСТ В РЕПУБЛИКА ТУРЦИЯ

(1926–1939 г.)	286
1. Численост, занятия, правен статут	286
2. Екзархийското ведомство	314
3. Българските училища в Турция.....	335
4. Обществен живот	362

ПЕТА ГЛАВА

ИЗПИТАНИЯТА НА ВОЕННОТО ВРЕМЕ

(1939–1945 г.)	380
1. Състоянието на българската общност и българските институции в Турция.....	380
2. Българите в Турция и данъкът „варлък“ (1942–1944 г.).....	394
3. Вдигането на схизмата (1945 г.).....	419

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

430

ПРИЛОЖЕНИЕ

437

Цариградски договор между България и Турция за полюбовното уреждане върху една трайна база редът на нещата, създаден след станалите събития подир склучването на Лондонския договор и установяването на отношения на приятелство и добросъседство	437
---	-----

Съглашение между България и Турция за бежанците от Тракия.....	446
---	-----

Договор за приятелство между България и Турция.....	448
---	-----

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА.....

454

СЪКРАЩЕНИЯ

471

BULGARIANS IN TURKEY (1913–1945)

(SUMMARY)	472
-----------------	-----

РОЗИ И ТРЪНИ

И 93845

ТА НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
1949 - 2001 Г.

проф. ИВАН ИЛИЕВ

СН 116775

ПРОФ. ИВАН ИЛИЕВ

РОЗИ И ТРЪНИ

В ПАРАДИГМАТА НА БЪЛГАРС-
КАТА ИКОНОМИКА

1949 – 2001 г.

НЕ СЕ ИЗНАСЯ

СОФИЯ 2024 г.

„КОЛБИС“

Иван Илиев, автор

Свилен Илиев, редактор

Vox Disign, художествено оформление на корица

Описание на корицата - На фона на Белоградчишките скали, които авторът е гледал в началното си училище е изобразена шахматна дъска символизираща сложните ходове в икономиката на България и преобладаващия чернобял подход към проблемите. Розата символизира не само мястото ѝ в българската история, но и красотата и успехите в икономическия живот, а тръните неуспехите и трудностите, преживени от милионите български граждани по време на преходите към държавен социализъм и по късно към пазарна икономика и демокрация. Червеният, синият и жълтият цветове на цветята са символ на основните политически партии, извършили двата прехода до 2001 г.

Корицата на гърба символизира светлината в тунела, която българите очакват, приближава и все не идва, като утрото.

Благодарности на доктора на икономическите науки Марин Маринов и на главния асистент Николай Дончев за съдействието, което са оказвали на проф. Иван Илиев през 2004 г. при издаването на първото издание.

Първо издание 2004 г. – Икономика на България през периода 1949 – 2001 г., COBISS.BG-ID – 10432228900

Авторски права на второто издание 2024г. „Рози и тръни в парадигмата на българската икономика 1949 - 2001 г.“ Свилен Илиев

Всички права на настоящото издание на български език са запазени. Никаква част от това издание не може да бъде възпроизвеждана под каквато и да е форма и по какъвто и да е начин без изричното разрешение на Свилен Илиев

Второ издание

ISBN 978-619-7691-80-1

Цена 49 лв.

Издателство и печат:

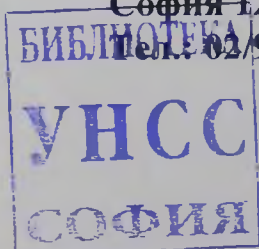
КОЛБИК международен трансфер АД

120000134302

София 1202, ул. „Св. св. Кирил и Методий“ 47

тел.: 02/933 99 88

СЪДЪРЖАНИЕ

УВОД.....	10
ПРОФ. ИВАН ИЛИЕВ В ПРОЦЕСА НА ИЗГРАЖДАНЕТО И КРИЗАТА НА СОЦИАЛИЗМА И НА ДЕМОКРАТИЧНИТЕ РЕФОРМИ.....	13
АНОТАЦИЯ.....	16
БИОГРАФИЯ НА ПРОФ. ИВАН ИЛИЕВ.....	26
ИЗ ПРИВЕТСТВИЯ И АДРЕСИ КЪМ ЧЛЕН. КОР. ПРОФ. ИВАН ИЛИЕВ	30
ПРЕДГОВОР	35
I. ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА ИКОНОМИКАТА ПРЕЗ ПЕРИОДА 1945 – 1948 Г.....	37
II. РАЗВИТИЕТО НА НАРОДНОТО СТОПАНСТВО В.....	41
ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА ОТ НЕРАЗВИТ	41
КАПИТАЛИЗЪМ КЪМ ДЪРЖАВЕН СОЦИАЛИЗЪМ.....	41
1 КОРЕННО ИЗМЕНЕНИЕ В МЕХАНИЗМА НА ФУНКЦИОНИРАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ИКОНОМИКАТА И НА ИНСТИТУЦИОНАЛНИТЕ СТРУКТУРИ.....	41
2 ОБОБЩЕСТВЯВАНЕ НА СОБСТВЕНОСТТА И ПРОИЗВОДСТВОТО В ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА.....	43
3 ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ В ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА.....	45
4 СТРУКТУРНИ ИЗМЕНЕНИЯ В ИКОНОМИКАТА ПРЕЗ ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА.....	58
5 РАСТЕЖ И СТРУКТУРА НА ВЪНШНОТЪРГОВСКИЯ СТОКООБМЕН В ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА.....	77
6 РАЗВИТИЕ НА НЕПРОИЗВОДСТВЕНАТА СФЕРА В ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА.....	81
7 РАСТЕЖ НА ДОХОДИТЕ И НА ПОТРЕБЛЕНИЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО ПРЕЗ ПРЕХОДНИЯ ПЕРИОД.....	87
8 ДЕМОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ В ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА	92
III. РАЗВИТИЕ НА НАРОДНОТО СТОПАНСТВО В ПЕРИОДА НА ИЗГРАЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИЯ СОЦИАЛИЗЪМ	95
1 ПРОДЪЛЖАВАНЕ НА ПРОЦЕСА НА ОДЪРЖАВЯВАНЕ НА ИКОНОМИКАТА.....	95
2 РАСТЕЖ И СТРУКТУРНИ ИЗМЕНЕНИЯ В ИКОНОМИКАТА	105
2.1 Икономически растеж	105
2.2 Съпоставяне на темповете на икономически растеж в България с темповете на икономически растеж в други страни и в света	140
2.3 Развитие на секторната и отрасловата структура на материалното производство	145
3 РАЗВИТИЕ НА НЕПРОИЗВОДСТВЕНАТА СФЕРА	158
3.1 Производствена – непроизводствена сфера. Единство, взаимозависимост и взаимодействие.....	158
3.2 Растеж и отраслова структура на основните фондове и на заетите лица в непроизводствената сфера	164

4	РАЗВИТИЕ НА ОТРАСЛИТЕ НА НЕПРОИЗВОДСТВЕНАТА СФЕРА.....	169
4.1	<i>Развитие на комуналното стопанство и битовото обслужване</i>	<i>169</i>
4.2	<i>Развитие на науката и научното обслужване</i>	<i>175</i>
4.3	<i>Развитие на образованието</i>	<i>186</i>
4.3.1	Предучилищно образование.....	187
4.3.2	Училищно образование	189
4.3.3	Полувисше образование	196
4.3.4	Висше образование	199
4.4	<i>Развитие на културата и изкуството</i>	<i>217</i>
4.5	<i>Развитие на здравеопазването</i>	<i>225</i>
5	РАЗВИТИЕ НА ВЪНШНОИКОНОМИЧЕСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ.....	232
6	ЕФЕКТИВНОСТ НА ИКОНОМИКАТА	256
7	ПОВИШАВАНЕ НА ЖИЗНЕНОТО РАВНИЩЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО	262
7.1	<i>Заетост и доходи на населението</i>	<i>263</i>
7.2	<i>Разходи и потребление на населението</i>	<i>276</i>
7.3	<i>Развитие на вътрешната търговия на дребно</i>	<i>283</i>
7.4	<i>Жилищно осигуряване на населението.....</i>	<i>292</i>
8	ДЕМОГРАФСКИ ПРОЦЕСИ В ПЕРИОДА НА ИЗГРАЖДАНЕ НА ДЪРЖАВНИЯ СОЦИАЛИЗЪМ	297
9	ЗАДЪЛБОЧАВАНЕ НА ДИСПРОПОРЦИИТЕ И ПРЕРАСТВАНЕТО ИМ В КРИЗА НА ИКОНОМИКАТА.....	299
IV.	ИКОНОМИЧЕСКАТА СИСТЕМА В ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА СЛЕД 1989 Г.	305
1	ДИНАМИКА И СТРУКТУРНИ ИЗМЕНЕНИЯ В ИКОНОМИКАТА ПРЕЗ ПЕРИОДА 1990- 2001 Г.	305
1.1	<i>Относно показателя, отразяващ най-точно динамиката на икономиката през периода 1990-2001 г.</i>	<i>305</i>
1.2	<i>Динамика на БДС, на заетите лица и на производителността на труда общо в икономиката, по сектори и форми на собственост</i>	<i>309</i>
1.3	<i>Структурни изменения в икономическата система през периода 1990- 2001 г.</i>	<i>322</i>
1.4	<i>Динамика на дълготрайни материални активи</i>	<i>330</i>
2	ДИНАМИКА НА СЕЛСКОСТОПАНСКОТО ПРОИЗВОДСТВО.....	336
3	ДЕИНДУСТРИАЛИЗАЦИЯ НА ИКОНОМИКАТА.....	362
4	СТРОИТЕЛСТВОТО В ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА	383
5	СЕКТОР "УСЛУГИ" В ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА.....	391

5.1 Динамика и структурни изменения по отрасли и форми на собственост на сектор "Услуги".	391
5.2 Намаляване на броя на научните работници в периода на прехода	445
5.3 Образованието в периода на прехода	448
5.4 Здравеопазването в периода на прехода	458
5.5 Развитие на туризма в периода на прехода	464
6 РАЗВИТИЕ НА ВЪНШНО-ИКОНОМИЧЕСКИТЕ ОТНОШЕНИЯ В ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА	471
7 ДИНАМИКА НА ДОХОДИТЕ И ПОТРЕБЛЕНИЕТО НА НАСЕЛЕНИЕТО В ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА	496
8 ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРОЦЕСИ В ПЕРИОДА НА ПРЕХОДА	517
V. ОБЩ ПОГЛЕД ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО НА ИКОНОМИЧЕСКАТА СИСТЕМА В ПРЕДСТОЯЩАТА ПЕРСПЕКТИВА.	521
ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ	531